

Source sheet for TGS #50 "The Reasons for the Mitzvos, according to the Rambam"

- א) ראוי להתבונן בהן וכל שאתה יכול ליתן לו טעם – תן לו טעם (סוף הלכות תמורה)
- ב) כשם שנחלקו בעלי העיון מבני התורה אם מעשיו יתעלה באים בעקבות חכמה או בעקבות חפץ בלבד ולא מתוך בקשת תכלית כלל, כן נחלקו אותה מחלוקת עצמה בצוויים שצוינו. כי יש מי שאינו מבקש לזאת טעם כלל ואומר שהמצוות כולן באות בעקבות חפץ בלבד. ויש מי שאומר שכל צו ואיסור מהן באים בעקבות חכמה... לכולם יש טעם ואין אנו יודעים את בחינת החכמה בזאת. זאת היא שיטת כולנו, ההמון ויחידי סגולה. לשונות הכתוב ברורים באשר לזאת: חוקים ומשפטים צדיקים (דברים ד, ח)... שלכל המצוות יש בהכרח טעם, והציווי עליהן ניתן לתועלת כלשהי... מכיוון שכך הם הדברים, חשבתי לנכון... אודיע לך את טעמה של כל קבוצה ואראה את תועלתה שאין בה ספק... ואבהיר לך את טעמה עד שלא תישארנה מהן אלא כמה מצוות מועטות מאד שסיבתן לא התבררה לי עד עתה (מו"נ ח"ג פכ"ו)
- ג) שורש תורתנו כולה וצירה אשר עליו היא סובבת הוא מחייבת אותן דעות מן הלבבות ומחייבת אותן עקבות מן המציאות כדי למחותן מן הלבבות... זאת היא הכוונה הראשונה לכל מכלות התורה... כל הכופר בעבודה זרה מודה בכל התורה כולה (שם, פכ"ט)
- ד) שורש התורה הסרת אותה דעה ומחייבת עקבותיה (שם, פ"ל)
- ה) מכיון שמבוקשה של התורה כולה והציר שעליו היא סובבת היא להסיר עבודה זרה ולמחות את עקבותיה... כבר פירשנו בחיבורנו הגדול שגילוח פאת ראש ופאת זקן נאסר, מכיוון שזאת אופנתם של כומרי עבודה זרה. זה גם הטעם לאיסור שעטנז, מפני שכך היתה אופנת הכומרי... ששעטנז, ערלה וכלאיים נאסרו בגלל עבודה זרה (שם, פל"ז)
- ו) אין מגלחין פאתי הראש, כמו שהיו עושין עובדי עבודה זרה וכומריהן (הלכות ע"ז, פי"ב ה"א)
- ז) וזה אינו מפורש, ואין אנו צריכים לבקש טעם למצות כי מצות מלך הם עלינו, אף [אם] לא נדע טעמן (טור, יורה דעה סימן קפא)
- ח) חלילה לי להאמין על המחבר הגדול הנאמן לאלקיו... שתהא המכשלה הזאת תחת ידו... אלא... אני אומר שהוא מעשה ידי פלוסוף אחד שרצה להחנק ולהתלות באילן גדול, שא"א להסכים דברי שני החבורים יחדו כמבואר לבקי בהם... הספר מורה נבוכים עלה כולו קמשונים... ואם בטעמי המצוות שבדה מלבו שפוגמין טעמן יותר ממה שמשביחין (מטפחת ספרים לרי"ע)
- ט) רבינו אזיל לשיטתו בספר המורה... וכבר אמרתי כי דברי רבינו בכל ספריו – ביד, במורה, ופהמ"ש – רוח אחת בהם (משך חכמה, שמות כ, ג)
- י) הדרך השלישית היא אשר בה מחייבים את קדמות העולם, מכיוון שכבר הופיע כל מה שהחכמה קובעת שיופיע... זה חלש מאד. שהרי כשם שאין אנו יודעים את חכמתו אשר חיבה שיהיו אותם גלגלים תשעה, לא יותר ולא פחות, ומספר הכוכבים כפי שהוא, לא יותר ולא פחות... כן אין אנו יודעים את חכמתו בהמציאו הכל לפני זמן קצר, אחרי שקודם לכן לא היה; הכל על פי חכמתו התמידית שאינה

משתנה. אולם אין אנו ידיעה כלשהי על החוק של אותה חכמה ומה שהיא מצריכה... והכל דבר אחד, כלומר עצמותו וחכמתו, כי אין אנו מאמינים בתארים (מו"נ ח"ב פי"ח הדרך השלישית)

יא) דע שעם האמונה בחידוש העולם נעשים הנסים כולם אפשריים ונעשית התורה אפשרית ונופלת כל שאלה הנשאלת בעניין הזה, כגון שאומרים... למה ציווה ציוויים אלה ואסר איסורים אלה?... ומה היתה כוונת האל במתן מצוות זה?... תשובת כל השאלות היא שייאמר: "כך חפץ" או "כך הצריכה חכמתו," כפי שהביא לידי מציאות את העולם בשעה שרצה... ואין אנו יודעים את רצונו בכך או את בחינת החכמה בייחוד צורותיו וזמנו – כן אין אנ יודעים את רצונו או מדוע חייבה חכמתו לייחד את כל מה ששאלו עליו לעיל (מו"נ ח"ב פכ"ה)

יב) דע שכל המעשים האלה של עבודת ה', כגון קריאת התורה, התפילה ועשיית שאר המצוות, אין מטרתם אלא שתרגיל עצמך לעסוק בצוויו יתעלה, ולא תעסוק בענייני העולם הזה, כאילו אתה עוסק בו יתעלה ולא בזולתו (שם ח"ג פנ"א)

יג) היא מטרת מעשה התורה כולם, כי בפרטים המעשיים האלה כולם, והחזרה עליהם, מושגת ליחידים המעולים ההכשרה להיות שלמים בשלמות האנושית, כדי שייראו את האל יתעלה, יחדו וייבעתו וידעו מי עמם, כך שלאחר מכן יעשו את חובתם... שמטרת כל מעשי התורה היא השגת ההיפעלות הזאת... כוונתי ליראה מפניו יתעלה ולאימה מציווי... שהכוונה של כל דברי התורה הזאת היא תכלית אחת והיא ליראה את השם וגו'... מן המעשים, עשה ולא תעשה (שם פנ"ב)

יד) יש אנשים שקשה להם מתן טעם למצוה מן המצוות... הם סוברים שאילו היו המצוות האלה מועילות למציאות זאת, ונצטוינו בהן משום כך וכך, אזי כאילו באו מתוך מחשבתו ושיקול דעתו של בעל שכל. אל אם הן דבר שאין מושכלת לו משמעות כלל, ואין הן גורמות תועלת, אזי הן באו בלי ספק מן האל... בעיני חלשי שכל אלה האדם הוא כביכול, שלם יותר מיוצרו, מפני שהאדם הוא אשר אומר ועושה מה שמביא לתכלית כלשהי, והאל אינו עושה זאת, אלא מצוה עלינו לעשות מה שעשייתו לא מועילה לנו... כל הכוונה היא להועיל לנו... אשר ישמעון את כל החקים האלה ואמר רק עם חכם ונבון הגוי הגדול הזה... שאפילו החוקים כולם מורים בעיני כל האומות שהם בחכמה ובתבונה. אילו היה דבר שאין יודעים את טעמו ואינו מביא תועלת ואינו דוחה נזק, מדוע ייאמר על המאמין בו, או העושה אותו, שהוא חכם ונבון ורב-ערך, ויעורר פליאה באומות? (שם פל"א)

טו) ומכיון שהאדם נתייחד בעניין מופלא מאוד שבו, אשר איננו באף אחד מן הנמצאים שמתחת לגלגל הירח, והוא ההשגה השכלית... דימה אותה להשגת האלוה... אף כי לא דמיות באמת אלא לכאורה (שם ח"א פ"א)

טז) אבל אני מצאתי ניסוח של החכמים ז"ל בבראשית רבה, שממנו נדמה בהרהור ראשון שלחלק מן המצוות אין טעם אלא הציווי גרידא... זה שהם אומרים שם: וכי מה אכפת לו להקב"ה בין מי ששוחט מן הצואר למי שהוא שוחט מן העורף? הווי אומר לא ניתנו המצוות אלא לצרוף בהן את הבריות... הריני מפרש... שלכל המצוות יש בהכרח טעם... ואילו הפרטים שלהלן הם אשר עליהם נאמר שהם בגלל הציווי בלבד... אבל כאשר בודקים את הדבר לאמיתו... כוון למוות הקל ביותר... דוגמה למהות

האמיתית של עניין הפרטים הוא הקרבן. כי לציווי להקריב קרבנות יש תועלת רבה ברורה... אך שקרבן זה כבש וזה איל ושמספרם מספר מסוים, לזאת לעולם לא יינתנו טעמים (שם ח"ג פכ"ו)

(יז) וכי הוא ז"ל אמר שכך הוא הטעם על כל פנים? כך נראה לו בהכרע הדעת, ואפשר שיהיה במקצת המצות טעמים אחרים, ולא נאשים מי שלא יקבל אותם (רבינו אברהם בן הרמב"ם, מלחמות השם)

(יח) מפני מה לא נתגלו טעמי תורה... זה המגלה דברים שכיסה עתיק יומין... דברים המסוכים מכס בעולם הזה עתידין להיות צפויים לעולם הבא (רמב"ן, דברים כב ו)

(יט) כתוב בתורה שהמצרים הקדמונים היו עובדים את מזל טלה... כדי למחות את עקבותיהן של דעות לא נכונות אלה צוינו להקריב שלושה מיני מקנה אלה... לכן יצאה התורה השלמה בעיני יודעיה לסלק את המחלות המושרשות האלה (מו"נ ח"ג פמ"ו)

(כ) הושג שנמחה זכר עבודה זרה והתבסס היסוד הגדול האמיתי באמונתו, והוא מציאות האלוה וייחודו (שם פל"ב)

(כא) אע"פ שנתן הרמב"ם במורה טעמים להשקיט לב ההדיוטים (תשו' חת"ס או"ח סימן רח)

(כב) מה שאמר: ושמרתם ועשיתם כי היא חכמתכם וגוי ומי גוי גדול אשר לו חקים ומשפטים צדיקים. והנה תפול בכאן שאלה גדולה: איך אמר כי הענין החוקים חכמתנו ובינתנו לעיני העמים, ושבעבורם יאמרו "רק עם חכם ונבון הגוי הגדול הזה", כי הענין כולו ייראה בהפך, כי אין ספק שהחקים הם מצוות שאין טעמים נודע, והם דברים שאומות העולם משיבים עליהם, וא"כ ראוי הוא שישפטו אותנו מצד החקים לעם סכל, עושה מעשיו בלא טעם. אבל הפסוק הזה נמשך ונקשר עם הבא אחריו... "כי מי גוי גדול אשר לו אלהים קרובים אליו"... כשיראו האומות שהם צועקים ואינם נענים, ויראו אותנו קרובים אל ה' יתברך עד שהוא עונה אותנו... על כרחם יודו וירוממו אליהם בחכמה ובתבונה שהענין האלהי דבק בנו ולא בהם... כי שמירתנו החקים היא חכמתנו לעיני העמים, כי אחר שהם רואים שהענין האלהי דבק בנו... ושמה שנתחדה תורתנו... הוא ענין החקים, היה נראה עין בעין שהענין האלהי דבק בנו, יאמרו "רק עם חכם ונבון הגוי הגדול הזה" (דרשות הר"ן, דרוש א)